

Minder fra tiden der gik.

Der laa et husmandssted ved Nyborg landevej, ca. 1 km. fra Ørbæk Kirke. Det hed "Fadersminde", navnet havde det vel faaet, forde det var en jordlod, der var skildret fra konens fødehjem "Toftegaarden", maaske som gave fra hendes fader.

Her boede Hans Christensen Arenalund f. 9/10. 1866 og hans hustru Margrethe Arenalund, f. Clemesen f. 5/12. 1873.

De blev viet i Ørbæk kirke 1895

Det blev grundlaget for vort barndomshjem, formentlig med ønsker om en lys og lykkelig fremtid. De gav os et Hjem, det var vel ikke præget af st^røhed; men de gav os den varme og kærlighed de formaaede, de lærte os, at livet ikke er guld eller gods alene, men ærlig arbejde og respekt for brødet. - Jo, de gav os et godt Hjem.

Far var oprindelig udlært tømrer, var ogsaa blevet Mester og havde i tidens løb bygget flere ejendomme, bla. ogsaa den ejendom hvor vi boede.

Nu blev han ogsaa husmand paa 7½ tdr. land. Til at begynde med har han vel været baade tømrer og landbruger, men senere ophørte han med, at være haandværker, og landbruget blev hovederhvervet, hvor mor og far kunne hjælpes ad i fællesskab.

Der begyndte ogsaa at komme børn i hjemmet, ja, vi blev en stor søskendeflok. Jeg nævner dem her i rækkefølge:

Anna Marie Christensen Arenalund.	f. 13-8-1896
Peder Christian	- - f. 15-11-1897
Maren Alma	- - f. 31-7-1900
Ejner	- - f. 28-5-1902
Lilly Sofie	- - f. 4-10-1903
Esther Oline	- - f. 25-7-1906
Bent Helge	- - f. 17-7-1908
Verner Lynge	- - f. 18-2-1911

Jeg var den yngste, mine ældre søskende kunne sikkert fortælle mange minder fra deres tid; men jeg vil her lade et brev indgaa fra julen 1910, som mor sendte til sine forældre, med tankerne baade tilbage og frem.

Mor var maaske allerede paa det tidspunkt begyndt, at blive svag og træt?

Det første jeg husker var, at der ofte kom brev fra mor der nu var paa Nakkebølle Sanatorium, hun havde Tuberkulose, en meget slem sygdom paa det tidspunkt. Far læste brevene højt.

En skønne dag, det har sikkert været en glædesdag, for Far og hele familien, da kom mor hjem. Jeg husker at lærer Sørensen og hans kone ogsaa var mødt op ved modtagelsen, hvilken glæde altsammen; men var hun nu rask?

Bestefar Christen Andersen f. 20/4. 1833 var kommet til, at bo hos os, saa der var mange munde at fylde naar vi skulle spise.

Far kørte nu mælk fra Refsvindinge til Ørbæk Mejeri ved siden af at han passede landbruget.

Vi havde et lysthus ude ved vejen, naar Far kom fra Mejeriet og skulle tilbage til Refsvindinge med mælken, saa gik Mor og jeg ud i det lysthus og drak Kaffe sammen med Far, - det var et af de lyse minder og solen skinnede overalt.

Der var endnu glæde i det lille hjem. En af de sange Mor lærte mig var:

Jeg er træt og gaar til ro,
lukker mine øjne to.
Fader, se med kærlighed
til mit ringe leje ned !

Nej, Mor var ikke bleven rask. Jeg husker, at vi hver hver aften gik op paa kvisten, hvor Mor og Far havde soveværelse, for at sige godnat, Mor havde nu ligget syg et stykke tid. En aften kom vi ikke derop og næste dag fik vi at vide at hun var død om natten. Det var den 3-4-1916 og jeg var 5 aar. Jeg husker hun laa i kisten og den efterfølgende begravelse.

Det blev sikkert skelsættende for Far og hele familien. Der var paa det tidspunkt 5 ukonfirmerede børn, en gammel Bestefar og Far.

Vi savnede alle Mor selv om hun havde været syg.

Vor søster Alma (15 aar) var ude, at tjene, men kom nu hjem og gjorde et enestaaende offer for at vi skulle have det godt, ikke mindst vi smaa søskende, en gerning som vi vist aldrig kan sige tak nok for.

En ny tid var begyndt,vi hørte og læste om Verdenskrigen 1914-18. Jeg forstod at det var en ond tid,det var smaat med fødevarer,alt var rationeret og der blev sparet hvor der kunne.

I aviserne læste vi at de nu begynde,at fremstille flyvemaskiner til krigsbrug.Og naar vi hørte saadan en maskine,forestillede vi os at det var tyskerne,saa jeg var bange.

I 1911 skulle vor broder Peder ind at være soldat,som Trækonstabel i Ringsted.Jeg husker han tog med toget og jeg græd,maaske saa jeg ham aldrig mere,jeg havde jo hørt saa meget om død og ødelæggelse og krigen var ikke forbi;men gudskelov der blev fred.Efter 2 aars tjenestetid kom han hjem igen.

ca.1918.

Bilerne begyndte nu at køre paa vejene,det var noget helt nyt.Vi kunne hører dem længe før de kom,og saa var det om at komme ud til vejen og se vidunderet,det var en stor oplevelse,vi fulgde bilen med øjet saa længe vi kunne.Det gik jo ikke saa stærkt,vel ca 30 km.i timen.Landevejen var ikke asfalteret,det kendte de ikke dengang,det var bare almindelig stenvej,saa det støvede meget.

SLAGTEDAGEN

Det var en af aarets store begivenheder, den var tilrettelagt med mange forberedelser. Fra pattegrisen blev købt og fodret paa i flere maaneder, var der allerede gjort en stor indsats. Naar vi saa nærmede os jul, blev slagtedagen bestemt i fællesskab med slagterne Kristian og Hans Nielsen, desuden var det en hel nødvendighed, at ogsaa Marie Mures (hendes mand var murer) kunne komme, for hun var den store mester i, at fordele grisen. Hun var et dejligt menneske der hjalp os i glæde som i sorg.

Det næste der blev diskuteret var, hvem der skulle i skole og hvem der havde fri. Hvis det blev paa min skoledag 2 aar i træk, saa var det ikke godt, det var helt uretfærdig, at det kunne ske og saadan har det sikkert ogsaa været for mine søskende.

PØLSEPINDE. Mange dage før slagtedagen, gik far og nogen af vi søskende i måken, ud til et hegn, hvor der groede noget der hed sorte tjørn, paa dem voksede dernogen lange torne, paa længde med en tændstik, dem skar vi af og lagde dem i en kurv. Vi har maaske fundet ca. 50 stk. for der skulle jo være nok.

Saa gik vi hjem og om aftenen sad vi ved køkkenbødet. Far og vi søskende, forsynet med hver en kniv og skrællede barken af disse lange torne, mens Far fortalte om sine oplevelser, det var hyggelig.

Efter at de nu var skrællede og gjort fine og Far havde kontrolleret dem blev de lagt hen i ovnen paa komfuret for at tørre og saa var de blevet til rigtige pølsepinde, som vi senere skulle bruge til sortepølse. Sortepølse bestod af blodet fra grisen + byggryn m.m. Det blev puttet i de store tarme fra grisen, for at det ikke skulle løbe ud af tarmene blev der saa sat en pølse-pind

i hver ende af tarmen paa en speciel maade, som Marie Mures var mester i uden at stikke fingrene. Der var nemlig ingen der kunne lave sortepølse som hende.

Saa oprandt den store dag, hvor grisen skulle slagtes, det var endnu ikke blevet lyst, slagtebænken var sat ud paa gaardspladsen, stigen som grisen skulle hænge paa stod klar og ilden buldrede under brykkekedelen der var fyldt med vand, det skulle jo koge før vi startede.

Nu kom Marie Mures og Slagterne og alt blev godkendt og vi børn fulgte med, hele tiden var vi paa stikkerne. Grisen kom op paa slagtebænken, Slagteren og Far lagde sig oven paa grisen og vi børn holdt fast i halen paa grisen, saa vi var helt sikker paa, at den ikke skulle løbe sin vej.

Snart var den slagtet og skoldet og saa blev den hængt op paa stigen, indvoldene blev taget ud, og vi børn fik tisseblæren, som vi tømte, hvorefter vi stak et straa i blæren, vi blæste nu igennem straaet og pludselig havde vi en dejlig fodbolt. Der var jo ikke raad til noget lejetøj, men her fik vi en fodbold, som vi havde fornøjelse af et stykke tid, til den en skønne dag sprang.

Efter at grisen nu var hængt op paa stigen til afkøling fik vi formiddags mellemad, det bestod altid af stegt torsk m.m. Slagterne fik aldrig fisk hjemme. Her ved mellemaden blev der spist godt, desuden fik de altid et par snapsere til. Det var den eneste gang om aaret jeg kan huske der blev drukket snaps, men det var jo ogsaa en af aarets største dage.

Paa det tidspunkt var der jo ikke noget der hed køleskab og dybfryser, men flæsk og kød blev lagt i en stor balje med salt i, saa kunne de senere finde det der naar der var brug for det.

Nu gik slagterne hjem og Marie Mures begynde, at fordele grisen. Den blev pludselig til en mængde forskellige ting. De store flæskesider kom i saltebaljen, saa blev der ribensteg og der blev store og smaa stege. Vi børn syntes pludselig at vi var blevet saa rige, ved synet af alt den dejlige mad. Og Marie Mures regerede videre, snart blev der hakket kød og der blev lavet medisterpølse og leverpostej og sortepølse, ja der var ingen i hele verden der kunne faa saa mange gode ting ud af en gris, som Marie Mures. Vi fulgte hende i hælene hele dagen

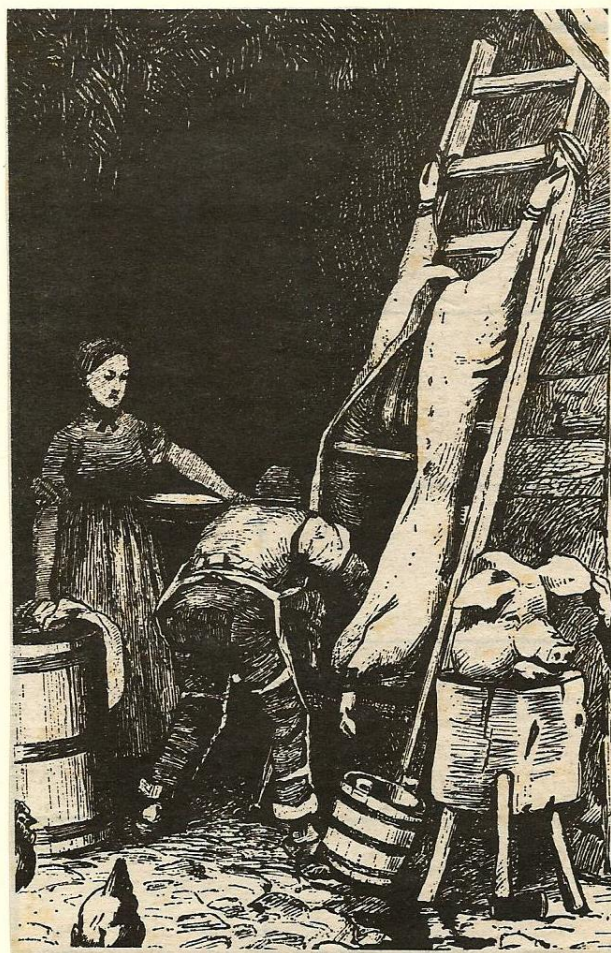
for at opleve det hele, mange gange sagde hun, saa flød jer dog børn. Det hjalp et øjeblik, men snart stod vi klinet op af hende igen, vi fornå at bag hendes advarsel, var der en overbærenhed og godhed saa vi kom til, at holde meget af hende.

Ved aftenstid fik vi fetteæbler og rugbrød der var kogt i fedtet, det var alletiders mad. Far spiste og vi børn spiste, bagefter skulle vi smage ribbenene og medisterpølsen, det blev til mange Himmerrigsmufler, som vi kalder det naar vi ikke spiste kartofler eller brød til.

Disse minder jeg her har noteret foregaar ca. 1917-18, under første verdenskrig, hvor alt var rationeret. Smaa ting bliver i et barnesind store, og slagtedagen var med til, at kaste lys og glæde i et lille hjem.

- Uhm, sådan et stykke med hjemmelavet leverpostej. (Tegning: Brostrøm).

Gammel tegning af den slagtede julegris hængt op på stigen.

Julen var absolut aarets største begivenhed. Jeg husker vort juletræ derhjemme, først var vi mange til at gaa omkring træet, senere naar søskende blev konfirmeret og kom ud at tjene, blev der færre hænder at holde fast i, men altid var der højtid og glæde over juleaften for os børn.

Julegaven bestod som oftest af en hest, men saa havde vi jo den fra sidste aar. Det var utrolig, hvad fantasien kunne fremtrylle med alle disse heste. De kunne spændes for vogne vi selv fremstillede og m.m. Det var ikke alene den aften, men hele det følgende aar de kunne bruges og vi passede godt paa dem, for de blev jo ikke fornyet forde der var ^{en} der tabte et ben.

Skolens lærerstab bestod af en lærerinde og en lærer. Børnene gik de 3 aar ved lærerinden og 4 aar ved læreren. I ca. 1917 kom der en ny lærerinde der hed frøken Petersen og en ny lærer der hed Th. Schjøth.

Disse to mennesker kom til at betyde meget for mig, ja, vel ogsaa for alle de andre børn. Tænk sig alle disse ting, som de fik terpet ind i hovedet paa os, som vi senere hen høstede frugt af.

Da lærer Schjøth kom til sognet indbød han til aften-skole. For de unge var der regning, dansk og oplæsning, og for de ældre var der sang og oplæsning af ham. Far deltog for de ældre og jeg tror aldrig at han svigtede engang. Det var en glæde og afveksling i Fars, maa-ske trange tilværelse, men her var noget Far satte pris paa og vi andre med, for aftenen derefter sad vi hjemme ved køkkenbordet og saa fortalte Far historien, som de havde hørt aftenen før, og saadan gjorde han vinteren igennem. Far var god til at fortælle, saa det blev en oplevelse for os alle. Jeg har senere læst nogen af de romaner, som Far genfortalte og fandt ingen huller i historien. Vi sang vel ogsaa nogen af de sange de havde sunget i aftenskolen for vi sang en hel del naar vi sad der om aftenen. Jeg husker at vi sang: Vift stolt paa kodans bølge, to stemmig. Far har vel sunget anden stemme og Bent og jeg, første stemme. Alma hækede og lappede tøj, men hun krittiserede ikke sangen, saa det maa have lydt smukt, og for os andre blev det en oplevelse og et minde.

Engang imellem kom der et eller to sæt naboer hen til os om aftenen. Saa blev køkkenbordet sat hen til komfuret, Petroleumslamperne blev fordelt paa væggene i det lille køkken, saa sad de paa brændekassen og rundt om bordet saa godt de kunne og spillede Brugs. Det var om streger, der blev aldrig spillet om penge. Jeg skal love for der var liv i kludene, hvor de dog morede sig. Bent og jeg var tilskuere; men for Far og Alma maa det have været en mægtig aften.

Vi havde nogen gode naboer, som hjalp os paa mange maader baade i sorg og i glæde, det kunne jo ikke undgaas, at der var brug for venner der var villig til begge dele.

Jeg fik en god skolegang først ved frk. Petersen og senere ved lærer Schjøth.

Juletræet var jo en af de store fester, hvor var det spændende. Først gik forældre og børn om juletræet, fik godter, havde sanglege og senere dans til en Harmonika, jo, det var den store fest.

Men saa var der alt det andet, med regning, skrivning og terperiet i salmevers, katekismus, ja, meget mere, det var jeg nu ikke saa optaget af den gang, men senere hen i livet forstod jeg, at der var mening med hele denne skolegang. Der blev jo brug for, hvad vi havde lært, snart paa den ene maade og snart i en anden forbindelse.

Det var en selvfølge at skoledagen begyndte med morgensang og bøn, en god begyndelse paa et dagværk, og vi sang med glæde med allesammen. Vi havde den største respekt for vor lærer og derfor blev undervisningen god, baade for lærer og elever. Der var ro og stilhed i klassen naar læreren var til stede, saa vi kunne høre hvad der blev fortalt, - og saa binder ordet.

I saadan et sogn bliver en lærer der vil yde noget en personlighed. Lærerinden spillede i kirken og læreren sang i kirken, han havde aftenskole m.m. og alt det var med til, at vi følte det var helt naturligt, naar vi mødte vor lærer, at vi saa tog huen af for ham eller hende. Denne høflighed er vel senere faldet bort, det kan diskuteres om det er godt eller ondt; men lærer vi høflighed som barn, kan det bruges som voksen.

Mellem eleverne var der et godt kammeratskab, jeg følte

Vi mennesker træffer vel alle en person eller flere, som vi tror paa og gerne vil ligne i færd og væremåde, Jens Pedersen blev en af mine idealer.

Det gælder om, ikke mindst i den unge alder, at finde gode kammerater, der drager os i den gode retning. Ikke altid er det en selvfølge, at lederen i en flok er positiv, men saa opdager vi det maaske for sent.

I 1925 blev jeg konfirmeret i Ørbæk kirke af past^r Modeveg Hansen. Skoletiden (7aar) var forbi, mange minder var opsamlet fra de aar, sammen med gode kammerater. Der var en der hed Magor, vi var meget sammen, vi ses sammen paa billedet dagen efter konfirmationen.

t. højre.

Jeg husker den sidste dag jeg gik ud af skolegaarden, jeg vendte mig og saa paa det hele med vedmod, for jeg holdt jo af skolen og de mennesker, som jeg der havde mødt.

Barndomstiden i hjemmet var forbi. Far havde gjort det saa godt for os alle, som han formaaede, hans opdragelse af os, havde ikke været haar, lidt skænd og formaninger engang imellem, det var den største straf, og alligevel laa det i mig, naar jeg overtraadte hans formaninger, hvad siger Far. Alene deri maa der ligge en god opdragelse, det var ikke frygt, men jeg vidste, at Far ville blive ked af det, og det var nok.

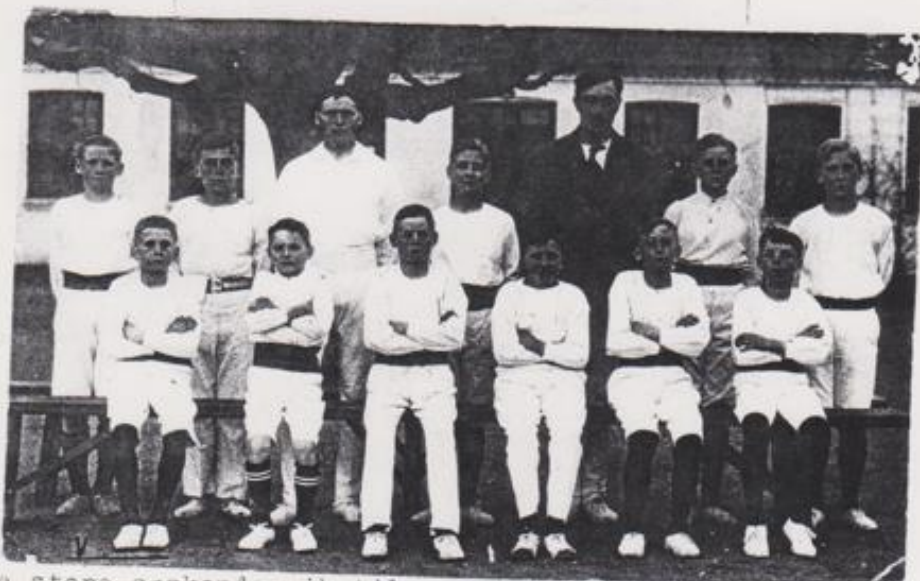
Jeg ville ønske, der maatte være det samme forhold til mine børn, naar tiden kommer.

"Fremad" er verdens vilde røst
med damp og med vind i vinge.

"Hjemad" er hjertets milde trøst,
den hvisker saa varmt her inde.

Mine store søskendes fritidsinteresser blev jeg paa mange maader optaget af.

Peder var dagens mand, han var med paa noderne. Først i tyverne købte han en motorcykle mærket "Gritzner" den havde gaslygte og remtræk. Det var paa den tid ikke almindelig med saadan et køretøj, saa det vakte selvfølgelig en del opsigt. Med Far paa bagsædet af motorcyklen, naar han og Peder skulle paa tur, ja, saa var de nok stolte som paver begge to.

De store søskende gik til gymnasik dengang og det var noget som jeg var meget optaget af. Da der blev startet et drengehold var jeg en ivrig deltager.

Vor delingsfører Jens Pedersen, var et dejlig menneske, med gode lederevner, saa jeg beundrede ham.

Høstarbejde ved Hans Mikkelsen, i 1931. Jeg fik ansvaret for Øldunken, hvori der kunne være 5 liter, af Marens gode hjemmebryggede øl, og en ting var sikkert- der var ikke en draabe øl i naar vi gik hjem.

????????????????

Den 10 maj 1932 mødte jeg op paa Odense kaserne, for at aftjene min værnepligt ved 16 Batt. 1 komp.

Ved sessionen var jeg ellers udtaget til Dragon og skulle saaledes havde redet paa en hest, men trak et højt nr. og blev indkaldt til infanterist i Odense, det betød at jeg nu maatte bruge apostlenes heste.

Anders P. Aasgaard var en dygtig landmand, med god orden i mark og stald, der var ca 45 tdr. land til gaarden.

Vi medhjælpere havde hjemlig forhold, om aftenen, når vi var hjemme, sad vi alle inde ved det lange bord i stuen, fik kaffe og syslede hver med sit.

Naar høsten var forbi, havde vi høstgilde, hvor vi bl. andet fik romtoddy, spillede kort, det hele var festlig.

Her tjente jeg 1 $\frac{1}{2}$ aar.

I 1927 rejste jeg til Herrested ved grdr. Johan Andreassen. Jeg husker da jeg blev fæstet, fik jeg 5 kr., det var noget der hed fæstepenge, en gammel skik, men det var mange penge dengang.

Johan A. havde før i tiden vejjet 325 pund, saa det var en sværvægter, maa i forstaa. Jeg var enekar, saa arbejdet var alsidig, han kunne jo vanskelig hjælpe til paa grund af hans vægt. Naar han om vinteren skulle til skovaktion og købe brænde, maatte jeg køre for ham i kassevognen. Vi sad saa paa en siddefjæl, begge to, men det blev en meget lille plads til mig, at hænge paa. Det var ellers flinke folk begge to, og jeg var her i 1 $\frac{1}{2}$ aar.

I den tid jeg var her, gik jeg til gymnastik baade i Ørbæk og Herrested. Paa daværende tidspunkt, var den store begivenhed Gymnastikforeningernes landsstævne i Dybbøl 1928.

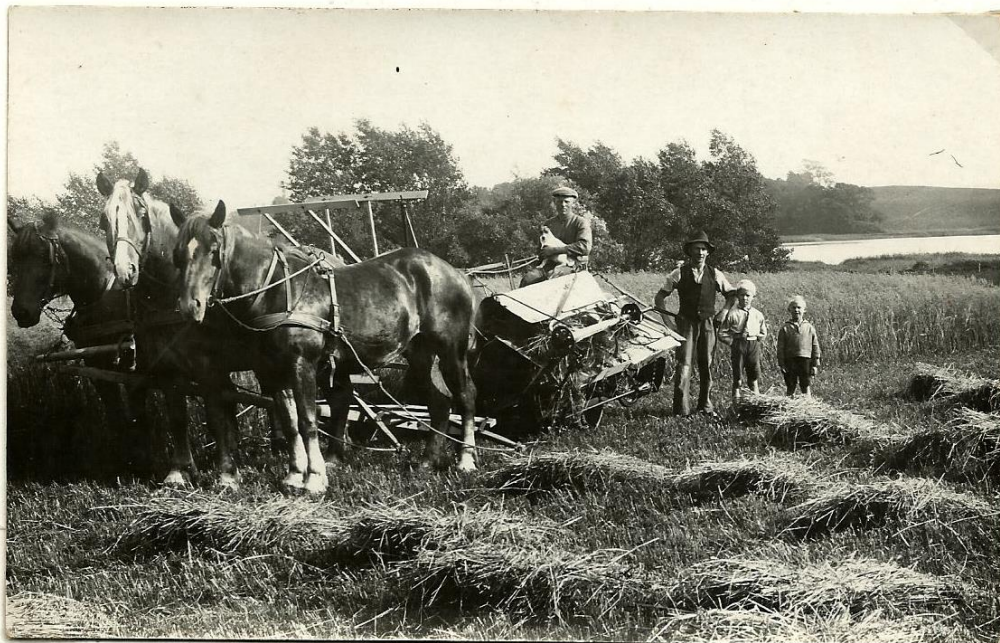
Efter at vi havde trænet i flere maaneder, med Rasmus Ditlev Rasmussen, Ollerup, som leder og ca. 250 paa holdet, der bestod af gymnaster fra Svendborg amt, var vi klar til festen, der skulle vare i 3 dage.

Vi rejste med toget fra Ørbæk st. til Faaborg, derefter med skib til Sønderborg. Amtsforeningen havde lejet 3 Dampskibe, ikke alene til befordring, men vi sov ogsaa paa skibet om natten, der har nok været lidt uro, men ogsaa festlig.

Det blev en stor begivenhed derude i Dybbøl skanser hvor festen blev afholdt. Der var amtshold fra hele landet, samt et hold fra hvert af de nordiske lande.

Kong Christian d.x og Dronningen var tilskuere, der blev blandt andet talt af Hans Peder Hansen, Nørremølle, en af sønderjyllands forkæper, angaaende hvad denne fest ogsaa betød for denne landsdel. Jo, det var en stor begivenhed dengang, for en 17 aars knægt, som aldrig glemmes. Det var jo ogsaa et minderigt sted, som satte sit store præg paa festen.

I 1929 flyttede jeg til grdr.Hans Mikkelsen,Dyrhaven i Vindinge sogn ved Nyborg.Det var en gaard paa ca. 50 tdr.land.Her var jeg 2 $\frac{1}{2}$ aar. De første 1 $\frac{1}{2}$ aar som andenkarl og det sidste aar,som forkarl.

Det var en ualmindelig god plads.Desværre var ejeren syg næsten altid,men det flinkeste menneske af verden.Derfor appellerede det ogsaa til os,at vi ydede vort bedste.Vi var to karle og en fodermeister samt en tjenestepige.Vi kunne absolut ikke faa det bedre nogen steder.

I fritiden dyrkede vi gymnastikken i Vindinge,hvor jeg senere kom i bestyrelsen,endvidere gik jeg i aftenskole,var med til at spille dilettant 2 gange.Det gav anledning til ,at vi kom rundt i mange hjem naar vi øvede os,for det foregik der,hvor de var fra de forskellige. En stor oplevelse,at være med til.

Det var herlige tider. Aldrig færdig altid paa vej, lysfyldt morgen jeg elsker dig.

Verden laa aaben,vi havde ungdommen i os,og vi sugede næring af den bedste ungdomstid der gives et menneske.

Da det var slut med militærtjenesten i oktober 1932 mente jeg, at det var tiden jeg kom lidt længere væk fra det hjemlige og tog derfor en plads i Jylland ved Grindsted paa en gaard der hed "Jerriggaard", ejeren hed Lindhardt Jensen. Gaardens areal var ca. 60 tdr.land. Her skulle jeg være forkarl, der var ogsaa en andenkarl og en pige. Det var i den tid den haarde landbrugskrise gik over Danmark derfor var lønnen meget lille, - 180 kr. + kost og logi for tidsrummet 1 november 1932 til 1 maj 1933, det var ikke noget vi blev rige af. Andenkarlen fik 75 øre om dagen de 3 md. af det halvaar, de andre 3 md. fik han kun kosten og logi, men han gik derfor med bare ben hele vinteren, selv naar der var sne.

Vi holdt fyraften ved 6 tiden, derefter spiste vi til aften og klokken 8 om aftenen skulle vi 2 karle og pigen ud i kostalden for at malke 18 køer, saa det var jo sengetid naar vi var færdige med det. Manden og Konen var meget flinke folk, de var missionske, der blev bedt bordbøn baade før og efter maden, det bragte ro og stilhed en stund, vi kom vel til at tænke paa, at netop maden var en stor gave i de magre aar. Jeg tænker at der den gang i mange arbejderhjem med børn, har knebet forfærdelig med det daglige brød.

I Missionshuset var der hver uge en aften, hvor der var møde, der cyklede Manden og Konen hen. Normalt fik vi ikke aftenkaffe, saa en aften da de var til møde i Missionshuset fik vi pigen til at lave kaffe efter at vi havde malket, vi sad just der ved kaffen med hver et stort rundtenom franskbrød og hvad sker der saa, --- Herskaberne træder ind af døren. Der blev saa stille, jeg var faktisk ikke glad for det, det var jo uden for relemanget, men de nævnte ingenting og det var nok en god løsning, vi gjorde det aldrig mere.

Jeg gik til gymnastik i K.F.U.M det var nogen dejlige aftener. Lederen var desuden skolelærer og var gift og havde hjem. Efter gymnastikken var jeg nogen gange med ham hjemme og faa kaffe, det var hyggeligt, det var forøvrigt ham der skaffede mig den næste plads.

1 maj 1933 fik jeg plads som forkarl paa "Studsbøllegaard" den laa i Oksenvad kommune i Sønderjylland. Der var ca. 80 tdr. land, men daarlig jord. Jeg saa nu at jeg var kommet til en anden landsdel. Bygningerne bar tysk præg i deres form. Vognene var gamle tyske militærkøretøjer der var lavet lidt om, vi maa jo huske, at 1 verdenskrig sluttede i 1918, det var altsaa kun 15 aar siden. Den tyske Hær har sikkert maattet efterlade meget af deres

materiel og derfor har vogne og heste naturlig havnet ved bønderne. Den ene af vore heste var ogsaa en fra den tyske Kejser Wilhelms slagne Hær.

Manden og konen var flinke mennesker, de var ogsaa mission-ske og det foregik ogsaa her med bordbøn o.l.. Det var ældre folk, som havde prøvet meget under tysk herredømme, de var gode til at fortælle fra krigens dage. Jeg husker at Konen fortalte, at der var Russiske krigsfanger i en lejer der i nærheden. Bønderne maatte saa eftertur levere et læs kaalroer, der saa blev smidt ind til fangerne og hvordan de sloges om at faa en roe til dækning af deres sult, det maa have været forfærdelig.

Paa gaarden var der ogsaa en Søn og to Døtre, de fik os to kar-le med til ungdomsmøde paa Jels Voldsted, det har vel været K.F.-U.M og K der arancerede det, men det var interessant, at være med i denne kreds af unge.

Nabosagnet til Oksenvad kommune hed Øster Lindet og her gik jeg til gymnastik. I denne Gymnastikforening var der et usædvanlig godt ungdomsarbejde, der blev en stor oplevelse for mig. Paa nabo-gaarden hvor jeg tjente var der ogsaa en fynbo, vi fulgtes ad til gymnastik, folkedans m.m.. Vi havde fri hver anden Søndag og paa fridagene fik vi en god madpakke hos vor madmor, og saa cyklede vi ud til forskellige steder i Sønderjylland hele sommeren igennem, saa det blev mange gode ture vi her oplevede i det minderige land.

Gymnastikken har altid interesseret mig og 3 november 1933 rejste jeg til Ollerup Gymnastikhøjskole og blev budt velkommen af Forstander Niels Bukh. Det blev en stor oplevelse for et ungt men-neske, det var som at sætte kronen paa værket for en ungdomstid, at opleve en Vinter her paa denne skole. Niels Bukh var allerede den-gang verdenskendt for sin gymnastik og jeg glædede mig derfor meget til at stifte bekendtskab med denne trodmand.

Undervisningen paa skolen bestod af foredrag, dansk regning, gymnastikteori, komandoøvelse, gymnastik og svømning. Det blev et op-hold jeg aldrig har fortrudt. Niels Bukh var en personlighed, en driv-kraft der fik det til at smitte af paa os elever. Vi var 278 elever og den første aften blev vi delt i 3 hold til gymnastik.

Gymnastik havde vi hver dag og Bukh ledede denne skiftevis med lærerne Kristian Krogshede og Mads Nielsen. Disse tre gymnastik-ledere vil jeg altid beundre, hvor kunne de faa os til at arbejde i gymnastiksalen, sveden løb ned af os, saa naar vi skulle ned paa maven til liggende arbejde, rutschede vi frem og tilbage paa gulvet i vort eget sved. Men hvor kunne Bukh skælde ud. Vort navn stod paa bukserne

og hvis det blev nævnt nogen gange, fordi vi gjorde forkert eller kom forsendt med armene, saa raabte han, saa gaa dog saa langt væk saa jeg aldrig ser dig mer, det betød, at vedkommende maatte ned paa den bagersted plads i rækken, men vi bar ikke nag til ham bag efter, han heller ikke til os. Hvis vi saa fik ros af ham, for det kunne ogsaa ske, ja, saa var det som en havde vundet den store gevinst i lotteriet. Ved springene paa maatter m.m. blev der ogsaa ydet alt hvad vi kunne præstere med hovedspring, kraftspring, flyvespring og flik-flak i haab om at Bukh saa det, saa der maaske kunne tilfalde et rosende Ord, jo han var en troldmand i ordets bedste mening.

Foruden gymnastikken havde vi ogsaa mange gode timer i Svømmehallen og i Idrætshallen. Paa det tidspunkt fandtes der ikke lignende Haller udenfor dette omraade, saa vi nød det hele vinteren igennem. I Vinterens løb kom der ogsaa forskellige foredragsholdere til aftenmøderne, og her skal nævnes Sønderjyllands forkæmper Hans Peder Hansen, Nørremølle. Det var en markant skikkelse der havde meningens mod, det var ham der talte Sønderjydernes sag i den tyske Rigsdag, hvor han talte dansk og vedblev, at tale dansk, til stor forargelse for tyskerne.

Af andre personligheder, som vi hørte her paa skolen vil jeg nævne præsten Kaj Munk, hans jævne maade, at fortælle sine oplevelser paa fængede os elever, senere skulle denne mand sætte sine dybespor under anden verdenskrig, hvor han endte sine dage ved Hørby Bakke mellem Herning og Silkeborg, Skudt af den tyske værnemagt.

Paa en saadan skole finder vi ogsaa et dejligt kammeratskab, der giver gode minder for resten af livet og naar aftenklokken ringede kl. 10 betød det, at vi var velkommen i Niels Bukhs stuer, her blev hurtig stole og gulv besat af elever med sangbog og snart lød der fra alle de unge struber en sang der rungede i hele skolen for senere at slutte med en aftensang som f.eks. Stille, hjerte, sol gaar ned, - - -

Det blev en vinter jeg tænker tilbage paa med glæde, for alt hvad vi lærte og alle de oplevelser. Ved forældredagen var min Fader nede paa skolen, jeg var stolt over at kunne vise ham rundt paa saadan en skole, det havde han jo aldrig oplevet før, saa glæden har sikkert været gensidig.

- . - -

Niels Bukh skrev i min Poesibog, "Tjen det gode! "

Kristian Krogshede skrev, "Ret Ryggen og tal Sandhed !"

- . -

Det var gode ord at leve videre med !

Den 1 april 1934 forlod jeg Ollerup Gymnastikhøjskole og rejste til Husmandsskolen ved Odense. Min plan var, at blive kontrolassistent, derfor tog jeg et kursus paa denne skole. Det var et 2 mdr. kursus, fra 1 marts til 1 maj; men jeg kom først til 1 april og maatte saa prøve paa at klare opgaverne paa den halve tid. Det var flinke kammerater jeg fik her, de har nok givet mig en hjælpende haand hen af vejen. Det var læsning og regning hele dagen og aftenen med, der skulle bestemt hænges i. Kursuset sluttede med en eksamen i fire dage, med 4 timer pr. dag. Hele eksamen var strengt bevogtet af censorer, saa der var ingen hjælp at finde. Jeg klarede den med et godt resultat. Arbejdet bestod i, at udtage mælkeprøver ved en kobesætning, derefter tilsatte vi mælken forskellige syrer m.m. for at finde frem til fedtindholdet i mælken. Derefter at holde regnskab med flere køers ydelse og hvormange foderenheder koen spiste m.m.

Skolens Forstander hed Jakob Lange, det var hans sidste hold elever og jeg hans sidste elev, ved det at jeg først kom til 1 april. Det var en dygtig forstander for Husmandsskolen, ja for hele Husmandsbevægelsen paa Fyn, og sammen med hans kone skabte de en særlig hygge paa skolen. Naar vi spiste til middag sluttede vi altid med et vers.

(elever sang) Tak for mad og tak for mad,
(forstander sang) Velbekomme jer.
(elever sang) Uden mad og drikke duer helten ikke
 - Tak for mad og tak for mad,
(forstander solo) og velbekomme jer, komme jer, komme jer.

- . -

Jo det var skønt.

Denne gamle smukke skole blev under anden Verdenskrig besat af tyske soldater og blev derfor hurtig et maal for de engelske flyvere, der med deres bombelast pulveriserede skolen totalt.

Efter alt denne travlhed var det tiden, at tænke paa, hvor sommeren skulle tilbringes. Kontrolassistentplads var det for sent at søge til 1 maj, det maatte vente til november, disse to skifte dage var den normale flytning dengang. Jeg fik derfor en plads i Svanninge paa "Bjørnmosegaard" som forkarl. Der var ca. 50 tdr. land til gaarden og lønnen var 400 kr. for sommeren 1934. Ejeren hed Peder Clausen, han var en dygtig landmand, men jeg kunne nu bedre lide hans kone, hun var meget venlig og lavede god mad. Da vi nærmedes efteraaret begyndte jeg at se i avisen, hvor de søgte kontrolassistent. En dag stod der at de manglede en i Sallinge og omegns Kontrolforening. Jeg søgte pladsen men det var der flere der gjorde, der var 12 ansøgere. Først havde de indkaldt 4 ansøgere til beskuelse og samtale, men en var for lille og en var for stor, saa sendte de bud til 4 andre og der var jeg iblandt. Jeg havde i ansøgningen forlangt 635 kr. for et aar + kost og logi. Jeg maatte saa rundt til de 3 bestyrelsesmedlemmer for at tale min sag. Et af medlemmerne sagde at jeg godt kunne forlange 650 kr. for aaret, jeg skulle nemlig Gerberrerer paa Mejeriet en gang hver uge sammen med Mejeribestyren, men jeg fastholdt med de 635 kr., for jeg var jo nybegynder i faget og mange var ansøger. Efter nogen dage fik jeg meddelelse om, at pladsen var min og glad var jeg. Der gik en uges tid, saa ringede formanden for Hillerslev Skytte og Gymnastikforening om de maatte komme ned og tale med mig, de manglede nemlig en Delingsfører til karlegymnastikken. De kom og vi blev enige om, at jeg skulle lede gymnastikken for karlene i Hillerslev vinteren 1934-35.

Nu havde jeg to job, men ingen erfaring i nogen af delene fra tidligere pladser, men jeg havde troen og viljen til at gøre mit bedste. Jeg vidste at det at være kontrolassistent for landmændene og delingsfører for ungdommen i et sogn, var ting der blev lagt meget mærke til i det samfund der skulle virke i.

1 november 1934 stod jeg saa i Sallinge og blev budt velkommen ved grdr. Lars Johansen, han var i bestyrelsen for Kontrolforeningen og her fik jeg et værelse til mit skab og hvor jeg kunne komme og sove naar jeg havde lyst. I foreningen var der 27 medlemmer, der skulle jeg rejse rundt, et nyt sted hver dag at arbejde med udtagning af mælkeprøver, beregning af fedtprocent og fører regnskabet m.m. ligeledes skulle jeg ogsaa spise og sove der, det var en meget spændende opgave. Nu blev det ogsaa konerne i de forskellige gaarde og huse jeg skulle være gode venner med. Men hvor var de flinke og behagelige allesammen. Jeg sov jo paa nye gæsteværelser og sofaer hver nat, men jeg har aldrig gaaet i seng uden at den var blevet opvarmet paa den ene eller anden maade. En aften jeg skulle i seng, laa der min-santen en pige i sengen og sov, men saa gik jeg ned til konen og bad

hende vække pigen, for nu var det blevet for godt. Aarsagen til pigens sov var, en lang arbejdsdag, efter aften spisning skulle hun lægge rene lagner i sengen, før hun faar det gjort, lægger hun sig paa sengen og falder straks i søvn, det var saa forstaaelig.

Det var tre gode aar jeg fik i denne forening, hvert medlem jeg besøgte blev et hjem for mig. Det skal ogsaa nævnes at ved Lars Johansen, hvor jeg havde det faste værelse, blev et hjem hvor jeg ikke kunne ønske det bedre, ogsaa hans mor Signe var en ualmindelig retskaffen kvinde, som jeg kunne spørge til raads om mange ting, det blev derfor naturligt at jeg deltog i deres fester og følte som hørende til familien, det var en god tid. Rundt om hjalp jeg lidt til naar de kørte korn og saa kom jeg med til alle disse høstgilder. Jeg husker en formiddag jeg kom ind i Johannes Pedersens gaard, konen Mariane kom ud paa gaardspladsen og raabte, smid dine pakkenillicker og kom op paa høstvognen saa kommer du med til høstgildet, det var nemlig det sidste læs de skulle hændte, jeg naaede det og dagen var reddet, der blev maaske ikke kontrolleret den dag, men saa blev jeg bare en dag mere, det var gode dage. Mange gange paa turen rundt i kredsen var der tilrettelagt med kortspil naar kontroli kom (det var mig) saa det var ofte flere aftener i træk. Ved Peder Nielsen i Sallinge, der var enkemand blev kortene ogsaa gerne dyrket og naar vi skulle i seng laa jeg ofte ved siden af ham, han havde nemlig to senge i soveværelset og saa kunne vi ligge og drøfte tidens genvordigheder, men det var hyggelig og jeg følte at jeg var velkommen i hjemmet. Det mærkelige var, at senere blev hans søns datter gift med en af mine drenge, det drømte jeg ikke om dengang. Det var i de aar "Landbrugets Sammenslutning" blomstrede ogsaa kaldet "LS", de daarlige tider var endnu en kendsgerning. Der var Bondestævne, hvor bønder fra hele landet samledes, i 1936 skulle det være i Rønge ved Aarhus, hvor Knud Bak, formand for bevægelsen boede. Fra Sallinge var der tilmeldt en hel Busfuld, da dagen oprandt var der en der meldte fra, men Peder Nielsen var hurtig ved telefonen, fik fundet mig ude paa en gaard og saa kom jeg med paa den tur og fik den oplevelse med. Et andet sted i kredsen, det var ved Knud Krogh, naar jeg skulle op i mit værelse, saa skulle jeg først igennem manden og konens soveværelse, derefter der hvor drengene laa og saa kom mit værelse. Naar jeg havde været i byen var de nok gaaet i seng, men saa havde jeg lejlighed til at ønske dem gonat alle sammen, jo, jeg havde det frit og godt i hele kredsen.

Men nu til noget helt andet, Hillerslev sogn som jeg virkede i. Jeg mærkede hurtig, at der i sognet var en stærk kreds der hørte til friskolen og fri og valgmenighed og en foredragsforening der hørte hjemme paa friskolen. En anden kreds var dem der samlede sig om komuneskolen.

Det var noget helt nyt for mig at tage stilling til, der var dygtige folk i begge lejre, som jeg satte stor pris paa. Der blev aldrig diskuteret om sagen, men jeg mærkede, at under den stille røg laa gløderne og ulmede.

"Hjemly fri og efterskole", hvor lærer Aksel Appel var forstander, var ejer af et dejligt nyt forsamlingshus, hvor jeg igennem aarene skulle være med at virke som Delingsfører og være med i det ungdomsarbejde der her rørte sig. Før i tiden hvor jeg var almindelig gymnast kunne jeg suge til mig af den næring som ledelsen gav os, nu blev det pludselig mig der maatte yde af de erfaringer som fortiden havde fyldt mig med.

Læg din gerning frem i dagen,
vogt med tro det aaret rundt!
Virke stort er ikke sagen,
men kun det: at virke sundt.

Saa stod jeg da der en aften i Forsamlingshuset for første gang med en flok karle og blev budt velkommen af formanden Hans Larsen. Jeg gik til sagen med sangen: Du danske mand af alt din magt, syng ud om vor gamle mor! Derefter en time gymnastik og til slut igen en sang. Det var en god begyndelse og saadan gik det vinteren igennem, vi sluttede med foraaarsopvisning sidst i marts med 23 karle paa holdet. Først var der opvisning af piger og karle ledsaget af Laurits Hansens orkester fra Allested, der spillede til springene, det gav ekstra liv i gymnasterne saa de sprang dobbelt saa højt og tilskuerne, der var ca. 200, de klappede og det satte liv i kludene. Efter opvisningen var der fællesspisning og her kunne der godt være ca. 100 deltager baade unge og ældre, for de ældre var ualmindelige gode til at slutte op til vore fester. Ved spisningen blev der holdt en 4-5 taler og der blev sunget vore gode danske sange, jo, det var en festdag. Desuden fik Delingsførerne gerne en gave fra gymnasterne, som tak for vinterens arbejde, der var jo ikke noget med timebetaling for at lede gymnastik, vi følte det som en æressag og derfor ydede vi det bedste vi kunne. Til slut var der dans til tonerne fra det forømtalte orkester.

Om sommeren var der ogsaa gymnastik i de første ca. 3 md. den sluttede med Lombjergefest i Grotten ved Ringe. Det var 1 Hovedkreds der bestod af sognene omkring Ringe, der ledede denne fest.

Kl. 10 om formiddagen ved Ringe Banegaard stod gymnaster og skytter opstillet, hver fra sin kreds eller sogn, med deres fane forrest. Det blev et meget langt optog, desuden gik der et stort hornorkester i spidsen og saa marcherede vi ud til Lombjergerne ca. 1 km.

Der var højtid over saadan en dag. Nu var vi paa pladsen, et stort Brædegulv var udlagt til dagens formaal og under de store og gamle Bøgetræer, hvor ungdommen igennem flere slægtled, havde sat hinanden stævne begyndte snart gymnastikken, 2 eller 3 hold af gangen, alt som de var store til og saadan gik det hele dagen. Hen under aften var der uddeling af præmier til skytterne, for de havde skudt paa den nærliggende bane hele dagen. Festen sluttede med et foredrag eller lignende og en aftensang, hvorefter flaget stille blev sænket fra sin mast, og ungdom og ældre spredes i mindet om ungdomstid, glæde og fest.

Mindet lader som ingenting
er dog et lønlig kildespring!

Saadan formedes ungdomsarbejdet sig fra 1934 til 37. Ind imellem havde vi folkedans efter gymnastikken, ved den lejlighed var der fælles kaffebord, hvor vi sang efter Højskolesangbogen en hel del sange, vi havde nemlig en mægtig god formand i foreningen der hed Hans Larsen, der gik helt ind for sagen og vi havde et gevaldig godt samarbejde. I 1936 var Marie Frandsen blevet Delingsfører for pigerne, jeg beundrede selvfølgelig hendes evner til at lede gymnastikken, ja, jeg kom til at sætte stor pris paa hendes selskab, saa stort, at vi den 19 juli 1937 blev ringforlovet. Det skete i Kongens Have i Odense, og venskabet holdt, for nu har vi været lykkelig gift i over 41 aar.

Og solen skinnede og fuglene sang,
det var som i eventyret "Der var engang".

Jeg maa her gaa nogen aar tilbage til 1933. Det forholdt sig saadan, at vort gamle hjem i Ørbæk skulle sælges, daarlige tider og Far var blevet ældre. Alle var nu gift undtagen Bent og mig. En dag blev det bestemt, at vi alle skulle mødes for sidste gang i det Hjem der igennem børneaarene, havde givet os saa trykke forhold, hvor en Mor og Far havde været midtpunktet for vore glæder og sorger, hvor vi trykt kunne komme og faa opmuntringer og formaninger, nu var det ved at være slut. Det var som fløj vi alle fra en lun rede for at prøve kræfter med den store verden. Vi var nu blevet saa gamle, at vi skulle udnytte de frøkorn, faa dem til at vokse, som en Mor og Far havde indpodet os med.

Strør vi frøkorn, hvor fremad vi gaar,
vil det blomstre en dag i vort spor,
og det tunge
smelte bort i hver lovsang, vi sjunge.

Vor søster Alma var blevet gift med gaardejer Peder Diernisse i Aas Mølle. Det var ca. 1 km. fra vort Hjem, der flyttede Far nu hen. De havde to smaa børn, Ketty og Vagn, her tilbragte Far de sidste aar, men Hvor Far flyttede hen, fulgte alle nisserne med. Vi fik her et nyt hjem og tilholdssted, - tak for det Alma!

Far var slidt op, i kampen for det daglige brød til os, han var heller ikke saa rask mer. En foraarssdag, hvor livet i naturen brød frem i alt sin vælde, hvor blomster og træer mindede os om nyt liv efter vinterens kulde, kom Far paa Nyborg sygehus og døde her den 9 maj 1936. Han blev begravet paa Ørbæk kirkegaard, hvor han kom til at hvile ved siden af Mor.

O, at jeg tør favne dig, skære dag,
kalde dig med navne, min sjæls behag,
alle gode navne, som bedst jeg ved:
moder, søster, elskte: min kærlighed!